

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק שישי – דף מספר 2

בס"ז, ט"ז באדר ראשון תשע"א

משנה ראשונה של פרק השוכר את האומנין

א. המשנה

1. למדו את המשנה ונסו לעמוד על היחס בין הבבות השונות שבה – מת יש רק תרעומת ומתי ניתן לחייב את הצד המטעה/ חוזר?
2. משניות לעיון:
(א) בבא מציעא פ"ד מ"ו.
(ב) מועד קטן פ"ב משניות א-ג.
3. הערות על הדמויות המופיעות במשנה:
(א) "אומנין" - מיהם? עיינו בתד"ה השוכר. (להרחבה - מבוא לנוסח המשנה עמ' 444; מאיר איילי, פועלים ואומנים: מלאכתם ומעמדם בספרות חז"ל, עמ' 5-9; עמ' 27-31).
(ב) "קדרר" - מדוע הוא מזוהה כסבל? עיינו ברש"י ד"ה שכר את החמר (איילי עמ' 19).
(ג) "קרר" - תד"ה את. (להרחבה - ערוך השלם, ז', עמ' 218 ערך קרר. סיכום אצל איילי עמ' 138).
4. על היחס בין שלושת הבבות במשנה - ריטב"א ד"ה השוכר את האומנים (מצורף גם ד"ה להביא, אך בנושא הקניין לא נעסוק בשלב זה אלא בהמשך).

ב. סוגיית הבבלי הראשונה – פרשנות המונח "והטעו זה את זה"

1. לימדו בבקיאות את סוגיית הבבלי עו. עד "אלא תרעומת" (סוף הברייתא בעו:), גמרא עם רש"י (הברייתא תילמד ביסודיות בהמשך, התמקדו במה שנוגע לפרשנות המשנה).
2. האם יש בסיס פרשני להנחת הסוגיה שמדובר בהטעיית פועלים? ריטב"א ד"ה חזרו זב"ז;

ג. ירושלמי

1. ירושלמי ב"מ פ"ו ה"א, י" ע"ד עד "מעשרה יומין" (בירושלמי נזיקין עמ' 67).
2. מהו ביאור הירושלמי למונח "והטעו זה את זה"?
3. ראו את פרשנות הראשונים לירושלמי ואת ההשוואה שהם עורכים עם סוגיית הבבלי:
(א) מיוחס לריטב"א עו. ד"ה וכתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי.
(ב) רשב"א ד"ה חזרו.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק שישי – דף מספר 2

בס"ד, ט"ז באדר ראשון תשע"א

ג) מאירי ד"ה אף על פי.

4. האם הירושלמי מבאר שמדובר בפועלים המטעים זה את זה או בבעה"ב המטעה את הפועלים? שאלה זו תלויה בשאלות נוסח ופרשנות:

א) מצורף נוסח הסוגיה בכתב יד ליידין ובכ"י אסקוריאלי.

ב) עיין בביאור ר"ש ליברמן בירושלמי נזיקין עמ' 163, (להרחבה - שמא פרידמן בספרו תלמוד ערוך השוכר את האומנין: הפירושים, עמ' 4 - 5, ובהערות).

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק שישי – דף מספר 2

בס"ד, ט"ז באדר ראשון תשע"א

ירושלמי בבא מציעא פ"ו ה"א מהדורת אקדמיה

"השוכר את האומנין" כול'.

הטעו זה את זה מהו.

איתי אתון עבדין עמי היך אתון עבדין מן חמש רבן. ואשכחון עבדין מן עשר רבן למלאכה.

אתון עבדין עמי היך אתון עבדין מן עשרה יומין. ואשכחון עבדין מן חמשה יומין.

הטען } <ו>¹ בעל הבית מהו.

איתי אתון עבדין עם חביריכון היך הינון עבדין]מיי רבן. ואשכחון עבדין מהי רבן למלאכה.

אתי אתון עבדין עם חבירכון היך הינון עבדין]² מהי יומין ואשכחון עבדון מיי יומין.

ירושלמי בבא מציעא פ"ו ה"א – נוסח אסקוראיל

"השוכר את האומנין" כול'.

הטעו זה את זה מהו.

אתי אתון עבדון עמן היך אתון עבדין מן חמש רובן. אשכחון אי עבדין מן עשר רובן למלאכה.

אתי אתון עבדין עמן היך אתון עבדון מן עשרה יומין. ואשכחון עבדון מן חמשה יומין.

הטעו בעל הבית מהו.

אתי אתון עבדין עם חביריכון היך אתון עבדון מן עשר רובן. אשכחון אי עבדון מן חמש רובן למלאכה.

אתי אתון עבדין עם חביריכון היך אתון עבדון מן חמשה יומין אשכחון אי עבדון מן עשרה יומין.

חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף עה עמוד ב

השוכר את האומנים והטעו זה את זה אין להם זה על זה אלא תרעומת. פירוש נקט אומנים למיכלל

בין פועלים שהם שכירי יום ובין קבלנים, ופרישנא בגמרא דהא דקתני והטעו זה את זה היינו שחזר

בעל הבית בפועלים או פועלים בבעה"ב ואפילו הכי קתני שאין להם זה על זה אלא תרעומת, ומיירי

בדליכא דבר האבד דאי בדאיכא דבר האבד הא קתני מציעתא שהוא שוכר עליהם או מטען, ומיירי נמי

בשלא התחילו במלאכה עצמה, שאם התחילו במלאכה הא קתני סיפא שאם חזרו בהם ידם על

התחתונה, וסיפא בשהתחילו במלאכה היא ובדליכא דבר האבד וכדמוכח בגמרא בפלוגתא דרבי דוסא

ורבן דמיירי בהכי, והא סיפא כר' דוסא אוקימנא בגמ', מכלל דכוותה היא, ומשכחת לה לרישא

דליכא דבר האבד לבעה"ב בחזרת פועלים בתלתא אנפי, או כשמוצא פועלים לשכור בשכרן של אלו

לאלתר, או שיכול להמתין במלאכה זו עד שימצא פועלים, או כשלא היה בעה"ב מוצא פועלים אחרים

כששכר את אלו ומצא אח"כ, ומשכחת לה דליכא פסידא לפועלים בחזרת בעל הבית בתרי אנפי, או

¹ הנוסח בכ"י ליידין הוא "הטען", ובכ"י אסקוראיל – "הטעו".

² חסר בכ"י ליידין ונוסף על יד המגיה של דפוס ונציה.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק שישי – דף מספר 2

בס"ד, ט"ז באדר ראשון תשע"א

כשמוצאים פועלים להשכיר את עצמן בשכר זה או כשלא היו מוצאין לשכור את עצמן מששכרן בעה"ב
ועד עכשיו, ואף על גב דברי שא ליכא דבר האבד אפילו הכי איכא תרעומת או משום דמיחזי כחוכא, או
משום דקפדי על שינוי דעתא כשנשכרין לאחרים כדאמרינן בגמרא (ע"ט ב') גבי ספינה, או משום לזות
שפתים שסבורין העולם דעילה מצאו זה בזה.
השוכר את החמר ואת הקדר. כלומר בעל הקרון.
להביא פרייפרין וחלילין לכלה או למת ואת הפועלים להעלות פשתנו מן המשרה וכל דבר שהוא אבד.
פירוש בהאי בבא איירי תנא בדאיכא דבר האבד בחזרת פועלים, ונקט לה בין בקבלנות כגון חמר וקדר
ובין בפועלים שהם שכירי יום, ונקט דבר האבד בתרי גוונין, או שיש בו אבידת ממון ממש דומיא
דלהעלות פשתנו מן המשרה, או בדאיכא הפסד רצונו שלא נעשית כונתו ומתאחרין מעשיו כגון ההיא
דמת וכלה, וקתני דבתרווייהו שוכר עליהן או מטען, ומיהו כל שלא שכר עליהן ולא הטען בסיפא
דאיכא הפסד ממון משתלם מהן כדי שכרן או כדי החבילה שבאת לידו, אבל באידך דליכא אלא הפסד
רצון אין לדבר תשלומין. ובודאי דהוא הדין אם חזר בעה"ב ואיכא פסידא דפועלין דחייב בעה"ב
בפסידתן, ותנא חדא מינייהו נקט משום דבעי למיתני דינא דשוכר עליהן עד כדי כפל שכרן (ע"ח א')
דלא שייך אלא בפסידא דבעה"ב דאילו פסידא דפועלים דבר קצוב הוא שאינו אלא שכרן ונותן להם
כפועל בטל כדאיתא בגמ', והא דקתני שחזרו בהן שחזרו מדעתן דאילו חזרו מתמת האונס פטורין
דאונסא לא קבילו עליהו, והטעם בתשלומין אלו הוא ממה שאמרנו למעלה דכל שהבטיח לחברו
וסמך חברו עליו ואלמלא הבטחתו לא היה בא לו שום הפסד חייב לשלם לו אם פשע בדבר, דאילו
כשנאנס פטור הוא, וא"ת אם כן למה אינו שוכר עליהם אלא כדי כפל שכרן בלבד או כדי חבילה, י"ל
דמסתמא היינו דאסיקו אדעתיהו שאם לא יוכלו לעשות שימצא לעולם פועלים בכפל שכרן ועל זה
בלבד הבטיחוהו, אא"כ נתנו לו חבילה דמסתמא הקנו לו חבילה שלהן להתחייב לו עד כדי דמיה
וכדבעינן לפרושי בגמ'. ודעת מורי הרב שאין כל דיני משנתינו וגמרא דעלה אלא במי ששכר פועלים
באמירה בלא קנין, שאם נתחייבו פועלים בקנין הרי המלאכה מוטלת עליהן ואפילו אם נאנסו חייבין
להשלימה על ידן או ע"י אחרים או לשלם מה שהפסיד בעה"ב והוא הדין כשקבלו כבר כל שכרן, וכבר
ארוחנא בהא בחידושין הארוכין שכתבתי לפני רבינו.

השוכר את האומנין וחזרו בהן ידן על התחתונה. פי' כשהתחילו במלאכה, כגון שקבלו בגד לארוג בשני
סלעים ועשו חציו בלבד וכדמפרש בגמ' בפלוגתא דר' דוסא ורבנן, וסתם מתני' כר' דוסא, ובגמ' מפרש
כיצד ידן על התחתונה.

חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף עו עמוד א 55

גמ' חזרו זה בזה לא קתני אלא הטעו זה את זה, דאטעו פועלים אהדדי. מסתברא דהכי נמי הוה מצי
למימר שהטעה בעה"ב לפועלים או שהטעו פועלים לבעה"ב, וכן אמרו בירושלמי אמר לון עמי אתון

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק שישי – דף מספר 2

בס"ד, ט"ז באדר ראשון תשע"א

60 עבדין היך חבריכוון עבדין רובן עבדין מן עשר אשכחון רובן עבדין מן חמש למלאכה, עמד אנן עבדין היך חברין עבדין רובן עבדין מן חמש אשכחון רובן עבדין מן עשר למלאכה ע"כ, ורישא בהטעאת פועלים לבעה"ב וסיפא הטעאת בעה"ב לפועלים, והא דלא פירשו הכי בגמ' דילן משום דלישנא דהטעו זה את זה משמע טפי שהטעו פועלים אהדדי, ואף על גב דכי אוקימנא לקמן דהטעו זה את זה בעי למימר שחזרו זה בזה מייירי בין פועלים ובעה"ב התם משום דלא שייכא חזרה בפועלים אהדדי אבל הטעם דהטעו שייך בפועלים טפי דייק לישנא לאוקומה בפועלים אהדדי, וכן דעת רבינו בשם רבותיו ז"ל.

65 מיוחס לריטב"א בבא מציעא נו. ד"ה וכתב הראב"ד

וכתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי למה הוצרכו בעלי השי"ס לומר דאטעו פועלים אהדדי ולא אמור שהפועלים הטעו את בעל הבית ובעל הבית הטעה אותם בעניין זה שפירש לפועלים דאטעו בהדדי, ובירושלמי הכי מפרש לה בעל הבית הטעה אותם שאמר להם תבואו עמי כדרך שבאו חבריכם אמרו לו בכמה בא ואמן להון בחמשה חמשה רובם ואשתכח בסוף דעשר עשר היו רובו וכן פועלים שהטעו את בעל הבית על זה הדרך.

70

חידושי הרשב"א מסכת בבא מציעא דף עו עמוד א

השוכר את האומנין

חזרו לא קתני אלא הטעו דאטעו פועלים אהדדי [כתב הראב"ד] ולא אמרו שהפועלים הטעו את בעה"ב ובעה"ב הטעה אותם כענין שפירש זה לפועלים דאטעו אהדדי ובירושלמי הכי מפרש לה בעה"ב הטעה אותם שאמר להם תבואו עמי כדרך שבאו חברכם, אמרו ובכמה באו, אמר להם בחמשה חמשה רובם ואשתכח בסוף עשר עשר רובם וכן בפועלים שהטעו את בעה"ב על דרך זה, ע"כ. ונשאר לו ז"ל הענין מגומגם. ואני תמה אם הדין אמת לולי שאמרו הרב כי מאחר שהטעו זה את זה בענין זה ולא נתרצו זה לזה אלא על מה שאמרו שרובן נשכרין כן נמצא שלא סמכא דעתם אלא על כך והרי אלו טועין וחוזרין, ובשלמא פועלים אין להם על בעה"ב אלא תרעומת שאע"פ שלא גמרו לעשות עמו [אלא] על דעת שהזלה המלאכה שהרוב נשכרין בחמשה חמשה מה נפשך אם גמרו בדעתם לעשות בה' שפיר ואם לאו ונתבטל תנאי שכירותם הרי אלו כפועלים שעשו אצל בעה"ב בלא קציצה שאין בעה"ב נותן להם אלא כסף מועט שנשכרין בו קצת הפועלים שבעיר וכדאמרינן בסמוך דאיכא דמתגר בד' ואיכא דמתגר בתלתא ואפ"ה אין נוטלין מבעה"ב אלא תלתא ואף על פי שלא נכנסו במלאכתו אלא על דעת ארבעה דאמר להו פועל, אבל פועלים שהטעו את בעה"ב ואמרו שרובן נשכרין בארבע ארבע ונמצא לבסוף שאינם נשכרין אלא בתלתא תלתא היאך מוציאין ממנו ארבעה שלא על דעת כן נתרצה להם שהרי שאלם בכמה רובם אלמא לא נתרצה להם בכך אלא מפני שחשב שהוא כן והטעוהו והשכירות בטעות

80

85

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק שישי – דף מספר 2

בס"ד, ט"ז באדר ראשון תשע"א

היתה וכל שבטעות חוזר, וע"כ נ"ל דאפשר שהיה להם לבעלי הגמי' להעמידה בכך ולא העמידה שאין נראה להם דעת הירושלמי.

בית הבחירה למאירי מסכת בבא מציעא דף עו עמוד א

90 אף על פי שבעל התלמוד לא מצא טעות בין בעל הבית לפועלים אלא מדרך חזרה בתלמוד המערב פרשוהו אף מצד השכירות כיצד בעל הבית שהטעה לפועלים ואמר להם תבאו עמי כדרך שבאו חבריכם שואלין לו ובכמה באו אומר להם רובם בשלשה ונמצאו רובם בארבעה אינו נותן אלא שלשה אף על פי שאפשר שעל סמך אותם הדברים נשכרו לו בשלשה וכן אם הפועלים אמרו לו הרי אנו נוטלים כמה שנטלו חברינו והוא אומר בכמה נשכרו והם משיבים רובם בארבעה ונמצאו רובם בשלשה נותן להם ארבעה ובכלם אין להם זה על זה אלא תרעומת על ששקרו זה לזה ואפשר שדעת תלמוד בבלי שבזו חייב שהרי זה כמי שהתנה שיתן כדרך שנתן לחבריהם ואף דעת תלמוד המערב יש בו כדי לתמוה אלא שיראה לי בו שזה אינו אלא כדבר גזום כלומר אין הפועלים נשכרים אלא בכך או שהם נשכרים בכך וכך והוא כעין זרוזין וכן הדבר אצלי במי שמוליך סחורה למכור ואומר כך וכך רצו ליתן לי ונמצא שאינו כן שאין כאן כלום שכל כיוצא באלו אין דעת השומע סומכת עד שנאמר שעל דעת כן הוא יורד אלא גומר הוא בדעתו על כך ועושה אותן הדברים סעד ומבא ליכנס ומ"מ אם היו הדברים בתנאי גמור אין ספק שהולכין אחריו : 100